

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت، نخبی باعزم ملی و مدیریت جهادی »

تعاریف و اصطلاحات

آسیب پذیری:

میزان خسارت و صدمات ناشی از عوامل و پدیده های بالقوه و یا بالفعل خسارت را نسبت به نیروی انسانی، تجهیزات و تاسیسات با شدت صفر تا صد درصد را آسیب پذیری گویند.

آمادگی:

مجموعه اقداماتی است که توانایی جامعه را در انجام مراحل مختلف مدیریت بحران افزایش می دهد. آمادگی شامل جمع آوری اطلاعات، پژوهش، برنامه ریزی، ایجاد ساختارهای مدیریتی، آموزش، تامین منابع و تمرین و مانور است.

بازدارندگی:

تدابیری است که با استفاده از وسایل روانی به جای ابزار فیزیکی از بروز جنگ ها جلوگیری می کنند، توانایی بازدارندگی، توانایی های دفاعی را تقویت می کند.

بازدارندگی به معنای سلب میل حمله دشمن است. این موضوع در آیه شریفه (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ و ...) که خداوند اشاره می نماید تا جایی قوای خود را تقویت نمایید تا دشمن تصور تهاجم را منتفی بداند.

پدافند غیر عامل:

در بند اول سیاست های کلی نظام در خصوص پدافند غیر عامل که به تائید مقام معظم رهبری رسیده است تعریف پدافند غیر عامل به شرح زیر می باشد:

تاکید بر پدافند غیر عامل که عبارت است از مجموعه اقدامات غیرمسلحانه که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالت های ضروری، ارتقاء پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد.

ارتقاء پایداری ملی: یعنی بتوان زیرساخت ها و تمام دستگاههای کشور را در برابر بحران های پیش رو پایدار نموده بطوریکه تمام دستگاه ها مقاومت نموده و حکومت بتواند تعادل خود را حفظ کند.

تداوم فعالیت های ضروری: یعنی با اقدامات پیشگیرانه بتوان مجموعه را به سمتی هدایت نمود که انجام وظایف آن در وضعیت بحران حفظ شود.

تهدید:

تهدید یک خطر بالقوه است که هنوز محقق نشده و صرفاً در حد یک ایده می باشد. به عبارت دیگر تهدید، مفهوم کلی انتزاعی است به طوری که تعیین زمان و چگونگی مورد تهدید واقع شدن به سادگی امکان پذیر نمی باشد.

وزارت کشور
استادداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با غزم ملی و دیریت جهادی »

حفاظت:

اتخاذ تدابیر لازم جهت جلوگیری از نفوذ عوامل دشمن در سازمان، در شبکه ارتباط و مخابرات، دسترسی به اسناد و مدارک و جلوگیری از خرابکاری دشمن و یا عوامل او در زمان صلح و جنگ می باشد.

مراکز حیاتی:

مراکزی هستند که در صورت انهدام کل یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات جدی و مخاطره آمیز در نظام سیاسی، سامانه های هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی و اقتصادی، پشتیبانی، مواصلاتی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیر گذاری سراسری در کشور گردد.

مراکز حساس:

مراکزی هستند که در صورت انهدام کل یا قسمتی از آنها، موجب بروز بحران، آسیب و صدمات جدی و مخاطره آمیز در نظام سیاسی، سامانه های هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی و اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیر گذاری منطقه ای در کشور گردد.

مراکز مهم:

مراکزی هستند که در صورت انهدام کل یا قسمتی از آنها، موجب بروز آسیب و صدمات محدود در نظام سیاسی، سامانه های هدایت، کنترل و فرماندهی، تولیدی و اقتصادی، پشتیبانی، ارتباطی و مواصلاتی، اجتماعی، دفاعی با سطح تاثیر گذاری محلی در کشور گردد.

مقدمه

با گسترش انقلاب اسلامی به اقصی نقاط جهان و افزایش توان علمی و دفاعی کشور، میهن اسلامی بیش از پیش در معرض انواع تهدیدات آشکار و نهان دشمنان قرار گرفته است.

بر این اساس منطق دفاع حکم می کند که علاوه بر افزایش توان دفاعی و آمادگی نیروهای مسلح، کلیه ارکان و زیرساختهای اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشور، ضمن کاهش آسیب پذیری های خود، از ایمنی و آمادگی لازم برخوردار گردند. امروزه کشور هایی که طعم خرابی و خسارت ناشی از جنگ را چشیده اند جهت حفظ سرمایه های ملی و منابع حیاتی خود توجه خاص و ویژه ای به دفاع غیر عامل نموده و در راهبرد دفاعی خود جایگاه والایی برای آن قایل شده اند.

مقام معظم رهبری در این مورد می فرمایند: اگر محافظت نظامی (پدافند غیر عامل نباشد) تمامی دستاوردهای فرهنگی، اقتصادی، سیاسی در یک نصف روز هدر می رود.

همچنین ایشان فرمودند: پدافند غیر عامل مثل مصونیت سازی بدن انسان است، از درون ما را مصون میکند..... ببینید چقدر مهم است که ما این حالت را در کل پیکره کشور و جامعه، در دستگاه های مختلف بوجود بیاوریم کاری کنیم که ما

وزارت کشور

استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعوامل

شماره:
تاریخ:
پست:

« پدافند غیرعوامل، مصونیت بخشی با غم ملی و دیریت جهادی »

مصونیت در خودمان بوجود بیاوریم این با پدافند غیرعوامل تحقق می یابد. بنابراین این مسئله مسئله بسیار مهمی است که بایستی راه بیفتد.
..... بنابراین پدافند غیرعوامل یک اصل خواهد بود برای همیشه، نه برای یک مقطع خاص...

پدافند غیرعوامل ریشه در فطرت انسان و همه ی موجودات دارد. ما هزاران موجود را می شناسیم که در مقابل بلاها و خطرات و مواردی که آنها را تهدید می کند، قبل از آنکه خطر را احساس کنند پیشگیری های لازم را دارند و خداوند این را در هدایت تکوینی آنها قرار داده است. انسان هم فطرتاً سعی دارد قبل از اینکه خطر و عوارض آن او را تهدید کند پیش گیری و پیش بینی لازم را داشته باشد و هم از خطرات احتمالی دفاع کند و هم آسیب ها را به حداقل برساند. این موضوع ریشه ی قرآنی و دینی دارد.

در قرآن کریم می خوانیم (و اعدو لهم ما استطعتم من قوه...) این آیه شریفه به ما می آموزد و دستور می دهد که (هرچه توان دارید مهیا کنید و افزایش دهید تا دشمنان خدا را بترسانید و چه بسا دشمنانی که شما آنها را نمی شناسید و از آنها اطلاعی ندارید و ممکن است در آینده در مقابل شما قرار گیرند) مفهوم آن این است که شما در مقابل همه نوع حملات احتمالی باید مهیا شوید و توان دفاعی خود را افزایش دهید.

از نظر نگاه تاریخی در اسلام می بینیم وقتی همه ی کفر در مقابل همه ی اسلام در جنگ خندق رو در روی یکدیگر قرار گرفتند و همه احزاب دست به دست هم داده بودند تا طومار اسلام نوپا را در شهر مدینه پیچیدند. پیامبر اسلام(ص) مشورت هایی با یاران خود کردند که چه کنیم تا آسیب پذیر نباشیم و بتوانیم از مدینه و مسلمانان دفاع کنیم؟ در اینجا سلمان فارسی پیشنهاد داد که اطراف مدینه خندق حفر کنیم و این پیشنهاد مورد پذیرش پیامبر خدا(ص) قرار می گیرد.
خندقی حفر می کنند که امکان حضور دشمن به صورت پیاده و سواره وجود نداشت و همین حفر خندق در آن جنگ، سبب پیروزی اسلام بر کفر میشود. این نمونه ای از پدافند غیرعوامل است که اگر در آن زمان صورت نمی گرفت موجب می شد که اسلام آسیب جدی ببیند اما این امر باعث غلبه و پیروزی مسلمانان شد.

نمونه دیگر در فتح مکه پیامبر (ص) زمانی که می خواستند به سرزمین مکه حمله کنند تا آن لحظه قدرت دفاعی خود را پنهان کردند. این یکی از اصول پدافند غیرعوامل است. پیامبر(ص) توان خود را از دید دشمن پنهان کرد و تا نزدیکی مکه از توان دفاعی پیامبر خبری نداشتند و در نزدیکی شهر پیامبر دستور دادند سربازان مشعل هایی را روشن کنند و به گونه ای آرایش نظامی داشته باشند که دشمن حلقه های آتش را صفوف مسلمین تصور کنند. دشمن از هیبت و شکوه و صلابت و عظمت و حجم نیروهای اسلام به وحشت افتاد به همین جهت مکه بدون خونریزی فتح شد.
این واقعیت است که ما با استراتژی آمریکا که سیادت جهانی و تبدیل کردن جهان به یک واحد تحت کنترل و سرپرستی آمریکا است مخالفیم.

وزارت کشور
استاندارداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت، نمشی باعزم ملی و دیریت جهادی »

بنابراین تهدیدات نظامی دشمن در یک فاصله جغرافیایی، نزدیک کشور واقع است و می طلبد که ما با هوشیاری و تدبیر در مقابل این تهدیدات و مخاطرات ناشی از آن، توان خودمان را برای دفاع افزایش دهیم. دفاع در مقابل تهاجمات دشمن ۲ شیوه مرسوم و معمول را در دنیا مورد توجه قرار می دهد:

اول - دفاع عامل (مسلحانه):

ماموریتی که در کشورها به ارتش ها یا نیروهای مسلح داده می شود.

دوم - دفاع غیر عامل (غیر مسلحانه):

در دنیا استراتژی پدافند غیرعامل به عنوان مجموعه ای از تدابیر، سیاست ها، برنامه ریزی ها و اقدامات غیرمسلحانه با استفاده از تمام ظرفیت های ملی و بسیج تمام امکانات است و برنامه ریزی برای استفاده از آن به عنوان یک اصل در کشور مطرح است.

تاریخچه و سوابق جهانی پدافند غیر عامل:

با شکل گیری تمدن های اولیه در جهان که با وقوع جنگ همراه بود انسانها اصول اولیه پدافند غیرعامل را به صورت جوشن و سپر برای حفاظت انفرادی و برج و باری و قلاع محکم و مرتفع را برای تامین امنیت گروهی به صورت گسترده ای رواج دادند. وجود خندق در اطراف شهرها و ایجاد دروازه های مستحکم برای پیشگیری از حملات غافلگیرانه دشمن در تمام نقاط جهان امری رایج بود. موضوع پدافند غیرعامل و بهره گیری از منافع آن تنها زائیده عقل انسان نبوده و خداوند بزرگ که مخزن تمام علوم نزد اوست، در آیه ۸۰ از سوره مبارکه انبیاء می فرماید:

وَعَلَّمَآءَهُ صُنْعَهُ لَبُوسٍ لَّكُمْ لِيُخَصِّنْكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ

و ما به او (حضرت داود(ع)) ساخت زره را تعلیم نمودیم تا شما را از آسیب جنگ در امان بدارد، پس آیا از شکر گزارانید؟

در جریان هجرت پیامبر عظیم الشان اسلام نیز خداوند متعال با استفاده از شگرد های اختفا و فریب، که از اصول پدافند غیرعامل است، مانع از دسترسی کفار قریش به ایشان گردید. در جنگ جهانی دوم که استفاده از هواپیما در بمب باران شهرها م مراکز صنعتی و پس از آن استفاده از موشک در جنگ توسط آلمان نازی شروع شد خسارت ها و آسیب هایی که به مردم و بخش های غیرنظامی وارد شد نسبت به جنگ جهانی اول سیر صعودی داشت و این موضوع سبب شد تا به پدافند غیرعامل اهمیت مضاعفی داده شود. در کشورهایی مانند آمریکا، شوروی سابق، آلمان، فرانسه، انگلستان، کانادا و... حتی کشوری مانند سوئیس، که در طول هر دو جنگ جهانی بی طرفی خود را حفظ کرده بود با شتاب فزاینده ای به پدافند غیرعامل روی آوردند. در ادامه به گوشه هایی از مهمترین اقدامات پدافند غیرعامل صورت گرفته توسط کشور های پیشرو در این حوزه اشاره میشود.

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با نرم ملی و دیریت بهادی »

توسعه پدافند غیرعامل در آلمان باعث گردید تا علاوه بر سازمانهای دولتی، شرکت ها و موسسات غیردولتی نیز به صورت داوطلبانه و افتخاری در این زمینه با دولت همکاری نمایند.

با این حال مردم و شرکت های ملی و خصوصی در صورت رعایت استانداردهای دفاع غیرعامل از دولت کمکهای مالی دریافت می نمایند و ضمناً ساخت پناهگاه در مدارس، دانشگاه ها و مراکز مشابه الزامی است.

بسیاری از تاسیسات و ساختمان های کشور به صورت دو منظوره احداث شده است و علاوه بر کاربری های متفاوت در شرایط عادی، در شرایط بحران به پناهگاه تبدیل می شود که از جمله این مراکز میتوان به خطوط راه آهن زیر زمینی، ایستگاه های مترو و پارکینگ های بزرگ ساختمان ها اشاره کرد. در این پناهگاه ها تمام تمهیدات لازم جهت تامین نیازهای ضروری مردم به کار گرفته شده است به نحوی که در زمانی کوتاه، با سازماندهی و تمرین هایی که از قبل انجام می شود، پناهگاه ها برای استفاده عموم آماده می گردد.

کانادا نیز در زمره کشور هایی است که توجه خاصی به توسعه تدابیر گوناگون پدافند غیرعامل داشته است. دولت مرکزی کانادا وظیفه دارد نسبت به تدوین اصول و سازماندهی تنظیمات، همکاری دولت و نیرو های مسلح، آموزش مسئولان و مردم، استفاده از همیاری در تدوین برنامه های آموزشی محلی، گسترش برنامه های تحقیقاتی و نمونه سازی از طرح ها، اقدام نمایند. در میان کشور های همسایه نیز پاکستان به این موضوع علاقه مندی خاص نشان داده است و ضمن ایجاد سازمانی بدین منظور به موضوع آموزش عمومی مردم توجه می نماید به گونه ای که جزوات آموزشی با متون ساده و روان در مورد نحوه مقابله به انفجارات هسته ای و دیگر تهدیدها در بین مردم و مراکز آموزشی انتشار یافته است.

امنیت ملی و پدافند غیر عامل:

مفهوم امنیت ملی مانند سایر مفاهیم در علوم انسانی دارای تعریف واحدی نمی باشد:

- ۱- حفظ و ایجاد وضعیتی است که در آن منافع و ارزشهای حیاتی کشور، مورد تهدید جدی نباشد.
- ۲- حفظ قدرت (نظامی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی) و اعمال حکومت در امور داخلی و خارجی علیه نفوذ بیگانگان و جلوگیری از عملیات غیرقانونی دشمن که به منظور تضعیف و یا سرنگونی حکومت و دولت باشد.
- ۳- توان یک ملت برای حفظ ارزشهای داخلی از تهدیدات خارجی.

نقش و اهمیت پدافند غیر عامل در طرح های دفاعی:

پدافند غیرعامل به عنوان یکی از موثرترین و پایدارترین روش های دفاع در مقابل تهدیدات همواره مدنظر اکثر کشورهای جهان قرار داشته است و حتی کشور هایی مانند آمریکا و شوروی سابق با وجود برخورداری از توان بالای

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با عزم ملی و مدیریت جهادی »

نظامی به این موضوع به صورت ویژه ای توجه داشته اند. در کشور ما با وجود موقعیت خاص از نظر ژئوپولوتیک، دارا بودن ثروتهای عظیم نفت و گاز، نظام ضداستکبار و ورود به عرصه های فناوری نوین و تهدیدات استکبار جهانی، موضوع پدافند غیرعامل به میزان کافی مورد توجه قرار گرفت و حتی گذر سالهای دفاع مقدس نیز در ایجاد هوشیاری لازم برای کاهش آسیب پذیری ها و توجه به محور های پایداری توسعه از نظر امنیت و دفاع، نقش قابل قبولی ایفا نمود. پدافند غیرعامل به سبب افزایش توان بازدارندگی، نقش متمتازی در کاهش احتمال آغاز درگیری های نظامی داشته و در صورت پیاده سازی سریع، خواهد توانست آثار مخرب جنگ های پیش رو را تقلیل دهد. راهبرد پدافند غیرعامل فی ذاته از برخی قابلیت های کلیدی برخوردار است که می توانند ضامن توسعه امن محسوب گردند. اهم این قابلیت ها عبارت اند از:

- ✓ پدافند غیرعامل بستر مناسب توسعه پایدار کشور
- ✓ پدافند غیرعامل هم راستا با سیاست های تنش زدائی
- ✓ پدافند غیرعامل پایدارترین و ارزان ترین روش دفاع
- ✓ پدافند غیرعامل مناسب ترین راهکار افزایش آستانه مقاومت ملی
- ✓ پدافند غیرعامل پشتوانه اقتدار ملی
- ✓ پدافند غیرعامل یکی از مهمترین ابزار های بازدارندگی
- ✓ پدافند غیرعامل بهترین و مناسب ترین شیوه کاهش مخاطرات و کاهش آسیب پذیری
- ✓ پدافند غیرعامل صلح آمیزترین روش دفاع
- ✓ پدافند غیرعامل فطری ترین عنصر دفاعی بشر در برابر تمام حوادث

به کار گیری هوشمندانه قابلیت های برشمردده در بالا، سبب نتایج گوناگونی در کشور خواهد شد که مهمترین آنها را به طور اختصار می توان به شرح ذیل بیان داشت:

کشور هایی که توسعه پدافند غیرعامل را به عنوان یک سیاست دفاعی مستمر در دستور کار خود قرار می دهند هیچ گاه در مظان اتهام تهدید بر علیه کشور های دیگر قرار نمی گیرند.

کشورهایی که پدافند غیرعامل را به عنوان یک راهکار اصلی برمیگزینند به شرایطی از نظر کاهش آسیب پذیری دست می یابند که مطامع کشور های تهدید کننده بر علیه آنها کاهش می یابد.

در جهان امروز کشورهایی که نقاط آسیب پذیری آنها فراوان است و دشمن می تواند با ضربات سریع، حیاتی ترین منابع آنان را منهدم نماید، عوامل تهدید از بیرون را در درون خود ایجاد می نماید.

وزارت کشور
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با عزم ملی و مدیریت جهادی »

چشم انداز پدافند غیرعامل:

پدافند غیرعامل کشور با تکیه بر فرامین و تدابیر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و به پشتوانه قوانین و مقررات موضوعه بر پایه عزم ملی و باور عمومی مسئولین و آحاد مردم، تلاش مجدانه خویش را در اعمال تدابیر دفاع امنیتی و حاکمیت اصول پدافند غیرعامل در زیرساختهای اساسی جامعه به ثمر رسانده و کشور را در افق بیست ساله از ویژگی های زیر برخوردار خواهد نمود:

- ۱- دارای عزم ملی و باور عمومی در مسئولین و مردم نسبت به رعایت اصول پدافند غیرعامل.
- ۲- برخوردار از اصول پدافند غیرعامل جامعه، توسعه یافته و نهادینه شده.
- ۳- توانمند در تامین حداکثر ایمنی و پایداری و به حداقل رساندن آسیب پذیری زیرساختهای مرتبط در مقابل تهدیدات دشمن.
- ۴- قادر به ابفای نقش اساسی در حراست و حفظ استقلال، تمامیت ارضی و سرمایه های ملی در چرخه نظام دفاعی امنیتی کشور.
- ۵- برخوردار از آمایش سرزمینی مناسب و متکی به ویژگی های جغرافیایی، جمعیتی، فرهنگی و اصول دفاع غیرعامل در حوزه های مختلف با رعایت توزیع و پراکندگی موزون سرمایه ها و فعالیت ها در عرصه ایمن جغرافیا.
- ۶- توانمند در تولید دانش فنی، بومی و برخوردار از پشتوانه تحقیقاتی و پژوهشی در زمینه پدافند غیرعامل با تاثیر بازدارندگی بالا و با موقعیت ممتاز در سطح منطقه.
- ۷- دارای پشتوانه فرهنگی و حقوقی و قانونی جامع در سطح کشور با قابلیت تامین و اجرای الزامات و ضوابط مربوط.
- ۸- برخوردار از نظام یکپارچه، هماهنگ و کارآمد پدافند غیرعامل کشور با قابلیت تعامل سازنده و پیش برنده با دولت در زمینه اعمال تدابیر دفاعی امنیتی در بخش های مختلف.
- ۹- برخوردار از نظام بهینه شده، توسعه یافته و توانمند، مدیریت بحران ناشی از جنگ و دفاع غیرنظامی با مشارکت مردم.
- ۱۰- برخوردار از نظام توسعه یافته و امن توسعه ملی با ملاحظات پدافند غیرعامل.
- ۱۱- دست یافته به نظام جامع (فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، علمی، آموزشی، فنی، مهندسی و...) در حوزه های مختلف پدافند غیرعامل.
- ۱۲- برخوردار از نظام تولید مدیریت دانش و فناوری بومی پدافند غیرعامل توسعه یافته و نهادینه شده با تاثیر بازدارندگی بالا و موقعیت ممتاز در سطح منطقه.

وزارت کشور

استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با عزم ملی و مدیریت جهادی »

- ۱۳- دارای قابلیت بهره مندی از توانایی ها و ظرفیت های نیرو های داوطلب، مردمی و بسیج برای پدافند غیرعامل و مدیریت بحران ناشی از جنگ و دفاع غیرنظامی.
- ۱۴- دارای قابلیت بهره مندی حداکثری از تمامی ظرفیت های ژئوپولوتیکی، جغرافیایی و عوارض طبیعی در تمامی پهنه جغرافیایی کشور.
- ۱۵- دارای زیرساختهای نظام خدمات رسانی امن در برابر تهدیدات.
- ۱۶- توانمند در تامین حداکثر ایمنی و پایداری زیرساختهای مرتبط با مردم در مقابل تهدیدات دشمن.

اهداف کلان پدافند غیرعامل:

دفاع غیرعامل مکمل دفاع عامل، صلح آمیز ترین و اثربخش ترین روش دفاعی است که کاهش آسیب پذیری زیرساخت های ملی و مراکز حیاتی، حساس و مهم و پایداری ملی را به دنبال دارد. پدافند غیرعامل از طریق توسعه ظرفیت های دفاعی و ارتقاء آستانه تحمل عمومی، ضمن افزایش توان بازدارندگی ملی و مقاومت مردمی با افزایش هزینه تهاجم تردید اساسی را در اراده تهاجمی دشمن ایجاد می نماید. بر این اساس پدافند غیرعامل کشور مصمم است با تاسی از فرامین و تدابیر مقام معظم رهبری (مدظله العالی) و با اتکال بر خداوند متعال در پرتو تعالیم و ارزشهای حیات بخش اسلام ناب محمدی(ص) اهتمام ویژه خود را در خصوص محور های زیر به کار بندد و آن را سرلوحه امور خود قرار دهد:

- ایمن سازی مراکز حیاتی و حساس کشور.
- نهادینه کردن رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در طرح های توسعه منتهی به ایجاد مراکز طبقه بندی.
- دستیابی به علوم و فناوری با تاکید بر تولید دانش و گسترش مراکز علمی، پژوهشی و آموزشی.
- توسعه کمی و کیفی نیروی انسانی متخصص.
- بالا بردن قابلیت بقا و حفظ کشور در شرایط بحران.
- ایمن سازی مراکز اصلی نیرو های مسلح و کاهش آسیب پذیری در مقابل حوادث غیر مترقبه و بلاهای طبیعی.

سیاست های کلی نظام در بخش پدافند غیرعامل ابلاغی توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی) ۸۹/۱۱/۲۹

این سیاست ها در ۱۳ بند که قبلا در مجمع تشخیص مصلحت نظام تصویب گردیده و اخیراً مقام معظم رهبری ابلاغ فرمودند، به شرح زیر می باشد:

- ۱- تاکید بر پدافند غیرعامل که عبارت است از مجموعه اقدامات غیر مسلحانه که موجب افزایش بازدارندگی، کاهش آسیب پذیری، تداوم فعالیت های ضروری، ارتقای پایداری ملی و تسهیل مدیریت بحران در مقابل تهدیدات و اقدامات نظامی دشمن می گردد.

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با نرم ملی و دیریت جهادی »

- ۲- رعایت اصول و ضوابط پدافند غیرعامل از قبیل انتخاب عرصه ایمن، پراکنده سازی یا تجمیع حسب مورد، حساسیت زدایی، اختفا، استتار، فریب دشمن و ایمن سازی نسبت به مراکز جمعیتی و حائز اهمیت بویژه در طرح های آمایش سرزمینی و طرح های توسعه آینده کشور.
- ۳- طبقه بندی مراکز، اماکن و تاسیسات حائز اهمیت و حیاتی، حساس و مهم و روزآمد کردن آنها در صورت لزوم.
- ۴- تهیه و اجرای طرح های پدافند غیرعامل (با رعایت اصل هزینه- فایده) در مورد مراکز، اماکن و تاسیسات حائز اهمیت نظامی و غیرنظامی موجود و در دست اجرا بر اساس اولویت بندی و امکانات، حداکثر تا پایان برنامه ششم و تامین اعتبار مورد نیاز.
- ۵- تهیه طرح جامع پدافند غیرعامل در برابر سلاح های غیر متعارف نظیر هسته ای، میکروبی و شیمیایی.
- ۶- دو یا چند منظوره کردن مستحقات، تاسیسات و شبکه های ارتباطی و مواصلاتی در جهت بهره گیری پدافندی از طرح های عمرانی بویژه در مناطق مرزی و حساس کشور.
- ۷- فرهنگ سازی و آموزش عمومی در زمینه بکارگیری اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در بخش دولتی و غیردولتی، پیش بینی مواد درسی در سطوح مختلف آموزشی و توسعه تحقیقات در زمینه پدافند غیرعامل.
- ۸- رعایت طبقه بندی اطلاعات طرح های پدافند غیرعامل.
- ۹- ممانعت از ایجاد تاسیسات پرخطر در مراکز جمعیتی و بیرون بردن اینگونه تاسیسات از شهر های و پیش بینی تمهیدات امنیتی برای آندسته از تاسیساتی که وجود آنها الزامی است و ممانعت از ایجاد مراکز جمعیتی در کنار تاسیسات پر خطر با تعیین حریم آنها.
- ۱۰- حمایت لازم از توسعه فناوری و صنایع مرتبط مورد نیاز کشور در پدافند غیرعامل با تاکید بر طراحی و تولید داخلی.
- ۱۱- بکارگیری اصول و ضوابط پدافند غیرعامل در مقابله با تهدیدات نرم افزاری و الکترونیکی و سایر تهدیدات جدید دشمن به منظور حفظ و صیانت شبکه های اطلاع رسانی، مخابراتی و رایانه ای.
- ۱۲- پیش بینی سازکار لازم برای تهیه طرح های مشترک ایمن سازی و ایجاد هماهنگی در سایر طرح ها و برنامه ها و مدیریت نهادهای مسئول در دو حوزه پدافند غیرعامل و حوادث غیرمترقبه در جهت هم افزایی و کاهش هزینه ها.
- ۱۳- ایجاد مرکزی برای تدوین طراحی، برنامه ریزی و تصویب اصول و ضوابط، استانداردها، معیارها، مقررات و آیین نامه های فنی پدافند غیرعامل و پیگیری و نظارت بر اجرای آن.

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

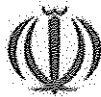
شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت، نمشی با عزم ملی و مدیریت جهادی »

ماموریت پدافند غیرعامل کشور:

پدافند غیرعامل کشور دارای ماموریت های زیر می باشد:

- ۱- کاهش آسیب پذیری و افزایش ایمنی زیرساختهای ملی و مراکز حیاتی، حساس و مهم کشور در مقابل تهدیدات خارجی و با تاکید بر ایجاد عزم ملی و باور عمومی جامعه از طریق فرهنگ سازی، سیاست گذاری، طرح ریزی، برنامه ریزی راهبردی، تدوین ضوابط، دستورالعمل های تخصصی، افزایش آستانه تحمل ملی در برابر تهدیدات و افزایش هزینه تهاجم دشمن با قابلیت هدایت بخش های کشوری و لشکری در جهت رعایت اصول پدافند غیرعامل و نظارت بر اجرای آن.
- ۲- اداره امور مردم و تداوم خدمات در شرایط جنگ و تسهیل کننده و استمرار بخش خدمات عمومی در شرایط تهدید دشمن.
- ۳- تعامل سازنده و پیش برنده با بخش های کشوری و لشکری در خصوص اعمال تدابیر دفاعی، امنیتی و نهادسازی دکتربین پدافند غیرعامل مدیریت بحران و دفاع غیرنظامی و نظارت و حصول اطمینان از اجرا.
- ۴- بررسی شناخت محیط و تدوین راهبرد ها، سیاست ها، خط مشی ها، ضوابط، دستورالعمل های عمومی و تخصصی در زمینه پدافند غیرعامل و نظارت بر اجرای آن.
- ۵- مدیریت بحران ناشی از جنگ

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با نظم ملی و دیریت جمادی »

پدافند غیرعامل در نهضت عاشورا

منبع: پایداری ملی

مقدمه

صحنه‌های دفاع مظلومانه حضرت امام حسین (علیه السلام) و یارانش در کربلا دارای ابعاد و ارزش‌های متنوعی است که با بررسی هر یک از این ارزش‌ها باب جدیدی از معرفت نسبت به آن بزرگوار و اصولاً رفتار عمیق ائمه اطهار (علیهم السلام) گشوده می‌شود.

پیام‌های معنوی و عظمت و شکوه ایثار این صحنه همچون خورشیدی است که جلوه ستارگان درخشان حرکت‌های جانبی را از نگاه ظاهری اولیه می‌پوشاند. در حالیکه هر یک از این رفتارهای ضمنی، خود خورشیدی تابان و الگویی ارزشمند در طول تاریخ محسوب می‌شوند.

از جمله این ارزش‌ها شیوه مدیریت بحران نظامی تحمیل شده بر ابا عبدالله الحسین (علیه السلام) و یاران اوست. مدیریت بحران ابعاد گسترده‌ای را شامل می‌شود که بعد نظامی و دفاعی تنها گوشه‌ای از این ابعاد است و بخشی از شیوه‌های نظامی آن حضرت مجموعه‌ای از تمهیدات قبل از آغاز نبرد نابرابر عاشورا یا "پدافند غیرعامل" است.

آن حضرت قبل از نبرد عاشورا مراحل را طی کردند که خلاصه‌اش شفاف‌سازی حق و باطل و در عین حال همراه با تفکر و تعمق ابتکار عمل از سوی جبهه حق بود. بدین ترتیب هنر بهره‌گیری صحیح از حداقل امکانات در مقابل دشمنی که از حداکثر امکانات بهره‌مند بود ثابت شد.

مدیریت ذکاوت‌مندانه عبور از بحرانی بزرگ و تحمل شکستی مقطعی و ظاهری و رسیدن به الگویی از پیروزی پایدار و غرور آفرین در طول تاریخ توسط سیدالشهدا (علیه السلام) و یارانش به یادگار ماند.

اصولاً رفتار سالار شهیدان و تمامی یاران صدیقش تا قبل از تاسوعا کاملاً غیرنظامی و به دور از هرگونه مقابله جنگی و نظامی بود به طوری که حضور زنان و کودکان چنین حکایت می‌کرد و انگیزه این سفر براساس دعوت‌های مکرر بزرگان و نمایندگان اهل کوفه در راستای اهداف فرهنگی آن امام در منطقه کوفه بود.

اما پس از اتمام حجت آن حضرت و اجتناب از درگیری با پیشنهاد بازگشت و اصرار جبهه باطل بر تحمیل بیعت یا جنگ ورق برگشت و صحنه تدابیر و تمهیدات مقابله نظامی و جنگی به عنوان بحرانی کاملاً جدی آغاز شد. جالب این که تمامی زمان اجرای این تدابیر از غروب روز تاسوعا تا صبح روز نبرد یعنی فقط یک شب تا صبح بود.

رحمت و درود خدا بر چنین مدیری که در شرایط بسیار سخت تحمیل شده از طرف قدرت نظامی وقت "دکترین برتری خون بر قدرت نظامی" را طراحی و به خوبی اجرا کرد. در چنین شرایطی آن حضرت و همراهان جملگی می‌دانستند که فردا در این مقابله نظامی نابرابر نبرد سختی صورت خواهد گرفت؛ ولی با همتی کامل و عزمی راسخ در همان محدودیت زمانی یک شب تمامی تمهیدات غیرعامل را در حد ممکن به اجرا درآوردند که در حد بزاعت و منابع موجود به آن می‌پردازیم.

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت، نمشی با نزم ملی و دیریت بهادی »

آشنایی اجمالی با پدافند غیرعامل

پدافند غیرعامل به مجموعه اقداماتی اطلاق می‌گردد که مستلزم به کارگیری جنگ افزار نبوده و با اجرای آن می‌توان از وارد شدن خسارات مالی به تجهیزات و تاسیسات حیاتی و حساس نظامی و غیرنظامی و تلفات انسانی جلوگیری نموده و یا میزان این خسارات و تلفات را به حداقل ممکن کاهش داد. براساس آنچه به اختصار به آن اشاره شده مهمترین اقدامات پدافند غیرعامل نیز عبارتند از:

- مکان یابی
- استتار
- اختفاء
- پوشش
- فریب
- تفرقه
- پراکندگی
- اختلال
- استحکامات
- ایجاد موانع
- ایجاد سازه‌های امن
- اعلام خطر

پدافند غیرعامل در قرآن و نهج البلاغه

و ما به او (حضرت داود علیه السلام) ساخت زره را تعلیم نمودیم تا شما را از آسیب جنگ در امان بدارد پس آیا از شکر گریزانید؟ (سوره انبیاء - آیه ۸۰)

آنگاه که در میدان جنگ در مقابل دشمن قرار گرفتید می‌باید قرارگاه شما در دامنه کوه‌ها و تپه‌ها و یا در کنار رودها باشد تا پوشش حفاظ شما گردد و شما را از دست دشمن نهبانی کند. (نهج البلاغه - نامه ۱۲)

وزارت کشور

استادزاری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرفعال

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرفعال، مصونیت بخشی با نظم ملی و مدیریت جهادی »

برخی از اقدامات پدافند غیرعامل در صدر اسلام

- در جریان هجرت حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) از مکه به مدینه بکارگیری شگردهای اختفاء و فریب به اذن خداوند با پنهان شدن در غار ثور، مانع دسترسی کفار قریش به ایشان گردید.
- در جنگ خندق مسلمانان به فرماندهی پیامبر اعظم (صلی الله علیه و آله)؛ و به پیشنهاد سلمان فارسی در اطراف مدینه، خندقی حفر کردند تا دشمنان اسلام نتوانند از آن عبور کنند.

مدیریت بحران امام حسین(ع) در شرایط بحرانی پس از مرگ معاویه

زمانی که پس از شهادت امام مجتبی(ع) مردم کوفه از امام حسین(ع) دعوت کردند تا به کوفه بیاید، امام پاسخ داد تا معاویه در قید حیات است موافق با حرکت انقلابی نیستند، اما وقتی معاویه از دنیا رفت و یزید به حکومت رسید؛ ولید بن عتبہ حاکم مدینه بود و از این رو یزید در نامه کوتاهی که به ولید نوشت پس از خبر مرگ معاویه آورد: «وقتی نامه من به تو رسید حسین بن علی و عبدالله بن زبیر را احضار کن و از آنها بیعت بگیر و اگر بیعت نکردند گردن آن دو را بزن و سر هر دو را برای من بفرست و از مردم نیز بیعت بگیر و هر کس امتناع کرد همان دستور را درباره اش اجرا کن و همچنین درباره حسین بن علی و عبدالله بن زبیر.

لذا با مرگ معاویه و جانشینی یزید؛ شرایط برای امام حسین(ع) بحرانی شده و ایشان با محدودیت زمانی و مکانی روبرو بود و بر این اساس انتخاب شهر مکه توسط امام حسین(ع) انتخاب درستی بود؛ زیرا یمن یا هر نقطه دیگری امنیت مکه را نداشت. در مکه این امکان بود آن حضرت اوضاع را بسنجد و تصمیم بگیرد.

امام حسین(ع) با انتخاب شهر مکه تلاش خود را برای فراهم کردن زمینه قیام آغاز کرد. دنیای اسلام در آن شرایط تنها دو بال داشت: عراق و شام. شام در انحصار امویان بود و این تنها عراق بود که می توانست نیروی لازم را برای یک قیام عمومی بر ضد امویان فراهم کند. در چنین شرایطی بهترین منطقه عراق بود و اگر شیعه ای هم برای همراهی وجود داشت، تنها در کوفه و احیاناً در بصره بود و برای همین امام(ع) چشم انتظار اعلام آمادگی شیعیان کوفه و بصره بود. مسلم ابن عقیل نماینده رسمی امام، آمادگی مردم کوفه را تأیید کرده بود و دیگر جای تأمل نبود، چرا که به طور مطمئن با توجه به نامه ها و نامه مسلم، شرایط برای قیام علیه بنی امیه آماده شده بود.

بر همین اساس امام حسین(ع) در رفتن تسریع کرد، به طوری که در هشتم ذیحجه، یعنی در زمان مراسم حج، با تبدیل عمره تمتع به عمره مفرده عازم عراق گردید. لحظه ای تأخیر می توانست وضع عراق را دگرگون کند. اضافه بر این احتمال ترور امام در مکه وجود داشته و ماندن حضرت در مکه به هیچ صورتی مصلحت نبود.

وزارت کشور

استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوسته:

«پدافند غیرعامل، مصونیت، نقش باغزم ملی و مدیریت جهادی»

بر اساس آنچه ذکر شد اگرچه؛ چهار عامل مهم در تعریف و تشخیص بحران یعنی [تهدید، محدودیت زمان، محدودیت مکان و غافلگیری] بر تصمیم‌گیری و مدیریت در شرایط بحرانی تأثیر بسزایی دارد اما، امام حسین (ع) بسیار مدبرانه به تدبیر امور و تصمیم‌گیری می‌پردازند.

مدیریت استراتژیک امام حسین (ع) از مدینه تا کربلا

کاروان امام حسین (علیه السلام) در راه خود از مکه تا کربلا از جایگاهها و منزلگاههای بسیاری عبور کرد امام (ع) در برخی از این منازل یک شبانه روز و در برخی دیگر یک روز و در بعضی دیگر، مدت کوتاهی توقف کردند. همچنین در برخی از منازل کاروان امام (ع) تنها برای ادای نماز توقف کرد و از برخی دیگر نیز بدون هیچ توقفی، گذشتند که خود حاکی از موقعیت ویژه این سفر و مخاطرات پیش روی آن و نحوه مدیریت راهبردی امام حسین (ع) است. کاروان حسینی در طول مسیر مکه به کربلا بیش از ۲۰ منزل را پشت سر گذاشتند که شرح وقایع آن نیازمند فرصت مجزایی است.

اما در همین مسیر پرمخاطره نیز نحوه مدیریت استراتژیک امام حسین (ع) در شرایط آنروز بسیار مهم و سرنوشت ساز بود که سرفصل آن عبارت است از:

- دستور به همراهی ۳۰ نفر از جوانان مسلح و نیرومند با ایشان تا دارالاماره مدینه (مدیریت دفاعی)
- حرکت امام از مدینه به سمت مکه به صورت کاملاً ناگهانی و بدون اطلاع رسانی قبلی به اهل مدینه (مدیریت تحول)
- انتخاب مکه به عنوان اولین مقصد از سفر به علت توجه ویژه مردم به آن شهر (مدیریت مکان)
- توقف در مکه حدود ۱۲۵ روز و خارج شدن از آن شهر پیش از عید قربان (۸ ذی الحجه) در روز و هنگام انجام مناسک حج (مدیریت زمان)
- از وسط جمعیت رفتن، سواره رفتن به منظور ایجاد جلب توجه و با کاروان حرکت کردن و خارج شدن (مدیریت عملکرد)
- سخنرانی های متعدد به منظور روشنگری، انتخاب جملات کوتاه و پرمضمون و تاثیرگذار (مدیریت رفتار)
- دریافت ۱۲۰۰۰ نامه از کوفیان و فرستادن سفیر توسط آن حضرت به شهر کوفه و سایر نقاط در جهت تحقیق و صحت دعوت نامه ها (مدیریت اطلاعات)
- گزینش یاران و جذب همراهان در طول مسیر تا کربلا (مدیریت منابع انسانی)
- همراهی پیام رسانانی ماهر از زن و مرد (حضرت زینب (س) و امام سجاد (ع)) (مدیریت اطلاع رسانی)

وزارت کشور
استادزاری تهران

معاونت انجمنی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

«پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با عزم ملی و مدیریت جهادی»

بکارگیری روشهای عملیاتی روانی در نهضت عاشورا

روش‌هایی که از سوی سیدالشهدا(ع) در طول نهضت و در روز عاشورا و نیز توسط اهل بیت ایشان به کار گرفته شد، هم مایه ماندگاری نهضت و مصونیت چهره آن است، هم عامل روحیه بخشی به یاران شرکت کننده در آن حماسه، که امام را با همه هستی یاری کردند، و هم مایه تزلزل در انگیزه سپاه کوفه و موجب ضعف یا رسوایی یا خنثی شدن تبلیغات دشمن گشته است، که به برخی از آنها اشاره می‌شود:

- ۱- نامشروع دانستن خلافت یزید: امام حسین(ع) با این موضع، در افکار هواداران یزید، ایجاد تزلزل کرد و با امتناع آشکار از بیعت و اعلان آن، جو سکوت را شکست.
- ۲- شهود صحنه: با همراه بردن زنان و کودکان در سفر کربلا، به عنوان عاملان ثبت وقایع و شاهدان زنده که همه صحنه‌ها را دیده‌اند، از تحریف و مسخ چهره واقعه جلوگیری کرد. به علاوه حضور زنان و کودکان در قافله حسینی، تاثیر عاطفی و برانگیزنده افکار بر ضد امویان در طول سفر داشت، حتی پس از شهادت و در دوران اسارت.
- ۳- نامه نگاری و پیام رسانی به بزرگان کوفه و بصره و سران قبایل و اعزام نماینده به کوفه و تماس با پایگاه هواداران به عنوان یک کار تشکیلاتی.
- ۴- سنجش افکار: محاسبه زمینه اقدام در کوفه، از راه اعزام مسلم بن عقیل به آنجا و ارزیابی وضعیت هواداران و نویسندگان دعوتنامه‌ها و درخواست از مسلم برای گزارش دقیق از اوضاع کوفه و میزان تعهد و وفای مردم.
- ۵- مشروعیت نهضت: آن حضرت، حرکت سیاسی خود بر ضد حکومت را به تکلیف شرعی و امر به معروف و نهی از منکر و احیای سنت پیامبر(ص) پیوند داد، تا ضمن مشروعیت بخشیدن به قیام خود، تعریضی به نامشروع بودن خلافت و تعارض آن با سنت نبوی داشته باشد.
- ۶- بهره‌گیری عاطفی: از آنجا که حسین بن علی(ع) را مردم به عنوان فرزند پیامبر و فاطمه(س) می‌شناختند، وی از این موقعیت و زمینه عاطفی خود در دلها، چه برای جذب نیروی یاری دهنده، چه برای سلب انگیزه جنگ از دشمن و چه برای افشاگری نسبت به ماهیت سلطه حاکم استفاده کرد. این شیوه، هم توسط خود امام، هم از طریق حضرت زینب، امام سجاد و سایر اهل بیت انجام می‌گرفت. حتی پوشیدن برد، زره و عمامه پیامبر(ص) و برگرفتن ذوالفقار و یادآوری خویشاوندی خود با پیامبر خدا نیز، در تحریک عواطف دینی نیروهای دشمن مؤثر بوده و به عنوان یک شیوه تبلیغاتی و روانی قابل توجه است.

وزارت کشور

استادزاری تهران

معاونت امنیتی انتظامی
اداره کل پدافند غیرفعال

شماره:

تاریخ:

پیوست:

«پدافند غیرفعال، مصونیت بخشی با نظم ملی و مدیریت جهادی»

۷- اتمام حجت: برای بستن راه هرگونه عذر و بهانه و توجیه و تاویل، آن حضرت مکرر اقدام به «اتمام حجت» کرد، هم برای بازداشتن دشمن از کشتن او، هم برای پیوستن افراد به جبهه حق در این اتمام حجت، گاهی هم تکیه روی حسب و نسب خویش می کرد. مثلاً در خطبه صبح عاشورا، برای متزلزل ساختن انگیزه دشمن، بر این نسب تاکید می شد.

۸- آماده سازی: یاران امام و اهل بیت(ع) خود را از نظر روانی آماده ساخت که با حادثه عاشورا شجاعانه روبه رو شوند و با سخنان و خطابه‌ها، روحیه شهادت طلبی در یاران و صبر و تحمل در بستگان ایجاد می کرد و هرگونه «ابهام» در مسیر و هدف و سرانجام را می زدود.

۹- جذب عاطفی: برخوردی که در گرمای نیمروز، با سپاه تشنه حر داشت و همه را سیراب کرد، سپس برگزاری نماز جماعت به امامت سید الشهدا(ع) و اقتدای آنان به حضرت، آنگاه سخنرانی توجیهی و تبیینی برای سپاه دشمن، در واقع نوعی آمیختن لطف و نوازش با روشننگری و تبیین، نقش مهمی در جذب عاطفی آنان داشت که سرانجام هم حر به امام پیوست.

۱۰- جبران کمیت با کیفیت: گرچه یاران آن حضرت در کربلا اندک بودند، اما این کمیت اندک را با کیفیت بالا و روحیه والا در یاران خویش جبران کرد، چه در سخنان طول راه، چه میثاق شب عاشورا و اعلام ایستادگی یاران تا پای جان و نیز نشان دادن جایگاه اصحاب خود در بهشت، به آن جمع حاضر.

۱۱- تقویت بعد معنوی: مهلت خواهی شب عاشورا و سپری کردن آن شب با انس با خدا و تلاوت و عبادت و زمزمه هایی که از خیمه ها بر می خاست، همه به عنوان عامل معنوی و تقویت روحی در شب قبل از عملیات مؤثر بود و یاران در صبح عاشورا بی تاب شهادت بودند و میان خود و بهشت، فاصله ای جز تحمل ضربت شمشیرها نمی دیدند.

۱۲- خطابه با دشمن: در عاشورا، استفاده از صدای بلند و رسا و القای خطابه های مهم خطاب به نیروهای دشمن، آن هم در میدان کربلا و توسط خود امام و یاران برگزیده اش، نوعی اتمام حجت و سخن آخر بود، برای ایجاد تزلزل در دشمن و بستن راه توجیه در آینده و تلاش جهت بیدار ساختن وجدانهای خفته.

۱۳- رجزخوانی: استفاده از رجزهای حماسی توسط امام و یارانش در درگیریهای تن به تن یا عمومی. خواندن رجز، هم رزمنده را تقویت روحی می کرد، هم دشمن را تحقیر می نمود و هم مبین انگیزه و اندیشه و ایمان لشکر حسینی بود.

وزارت کشور

استاداری تهران

معاونت انجمنی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:

تاریخ:

پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با عزم ملی و مدیریت جهادی »

۱۴- افشاگرهای اسرا؛ پس از عاشورا، اسیران اهل بیت(ع)، از تجمعهای مردمی در کوفه، مجلس ابن زیاد، شام، دمشق، حتی مجلس یزید، استفاده کرده، پیام خون شهدا را می رساندند، ضمن معرفی خود و امام حسین(ع)، بر ضد حکام افشاگری می کردند. این شیوه را، چه در خطبه ها و چه در سخنانی که در برخوردهای متفرقه ابراز می شد به کار می گرفتند.

۱۵- ذکر اهل بیت: اهل بیت(ع)، پس از بازگشت از سفر کربلا به مدینه، مجالس عزای و سوگواری برپا داشتند و پیوسته از حادثه عاشورا و فجایع کوفیان یاد می کردند.

۱۶- فرهنگ عزاداری: معصومین(ع) تاکید فراوان کردند که مظلومیت اهل بیت و حادثه عاشورا همواره یاد شود و زنده بماند. این فرهنگ یاد و یادآوری در قالب مفاهیمی همچون: گریه، نوحه خوانی، مرثیه سرودن، زیارت، تربت سیدالشهدا(ع)، کام گیری با آب فرات و تربت، یاد کردن از عطش حسین هنگام آب نوشیدن، برگزاری مجالس عزاداری برای اهل بیت و... شکل گرفت.

بکارگیری اصول پدافند غیرعامل در نبرد عاشورا

همانطوری که اشاره شد پدافند غیرعامل علم به کارگیری عوامل محیطی و مجموعه اقدامات ساخته دست بشر در خدمت دفاع است.

بنابراین هر آنچه در محیط وجود دارد؛ از جمله عوارض زمین، آب ها، ساختمان ها، پوشش گیاهی، شرایط فیزیکی محیط مثل دما و نور و... می تواند به عنوان عناصر طراحی دفاعی قرار گیرد که از ویژگیهای شاخص این شیوه عدم به کارگیری عامل انسانی در حین دفاع است.

لذا با مدیریت نظامی و فرماندهی امام حسین(ع) که جنگهای متعددی را در رکاب پدر و برادر بزرگوارشان تجربه کرده بودند، مجموعه اقداماتی قبل از نبرد نابرابر عاشورا و حین آن بکار گرفته شد که اگرچه به ظاهر پیروزی لشکر حسینی را در پی نداشت اما، بدون شک در راستای "دکترین برتری خون بر قدرت نظامی" طراحی و اجرا شد که بسیاری از این اقدامات منطبق بر الگوهای کلاسیک پدافند غیرعامل است.

نکته حائز اهمیت در این میان بکارگیری بخش اعظم این اقدامات از سوی اباعبدالله حسین(ع) و یاران باوفایشان در فاصله یک شب تا صبح روز عاشورا است.

وزارت کشور
استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

«پدافند غیرعامل، مصونیت، نخشی باغزم ملی و دیریت جهادی»

- جهت وزش باد
- و ...

موانع

بهره گیری از موانع طبیعی و مصنوعی برای جلوگیری از حملات و عبور دشمن و کند نمودن نفوذ و سرعت پیشروی نیروهای دشمن.

بنابراین امام حسین(ع) در ایجاد موانع با توجه به موقعیت دشت کربلا به موارد زیر توجه داشتند:

- موانع رود فرات
- موانع تل یا تپه ها
- موانع خندق
- موانع اشتعالی
- موانع حائر یا خاکریز

مانع خیمه ها

در اردوگاه حسینی حدود ۶۰ خیمه اهل بیت و اصحاب وجود داشت که به تدبیر امام حسین(ع) در شب قبل از عاشورا چینش آنها را تغییر داد و فاصله آنها نزدیکتر (حدود ۲متر) شد و طناب های خیمه ها را از میان یکدیگر عبور دادند که به عنوان مانعی مؤثر برای حرکت نیروهای دشمن بود.

استحکامات

استحکامات به معنای امروزی به عواملی که در برابر تجهیزات تخریبی دشمن دارای مقاومت نسبی باشد اطلاق می شود. به تعبیر دیگر ایجاد هرگونه حفاظی که در مقابل ضربات مستقیم یا ترکش آنها مقاومت نموده و مانع صدمه رسیدن به نفرات، تجهیزات یا تاسیسات گردیده و اثرات ضربات را به طور نسبی خنثی نماید. بنابر این امام حسین(ع) در ایجاد استحکامات با توجه به موقعیت دشت کربلا به موارد زیر توجه داشتند:

استحکامات خیمه ها

کارآیی دیگری نیز برای پوشش خیمه ها به عنوان عنصر استحکاماتی در مقابل پرتاب تیر قابل طرح است. لایه های پارچه ای خیمه ها در کاهش خطرات مربوط به نیزه و تیر و شمشیر مؤثر است و بر این اساس مجموعه خیمه ها را نوعی استحکامات در برابر تیرهای کمانداران قرار دادند.

وزارت کشور

استاداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:

تاریخ:

پوسته:

«پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با نظم ملی و مدیریت جهادی»

پراکندگی

پراکندگی به گسترش، باز و پخش نمودن و تمرکز زدایی نیروها، تجهیزات، تاسیسات یا فعالیت‌های خودی به منظور تقلیل آسیب‌پذیری آنها در مقابل عملیات دشمن به طوری که مجموعه‌ای از آنها هدف واحدی را تشکیل ندهند، اطلاق می‌شود. بنابراین امام حسین (ع) در پراکندگی با توجه به موقعیت دشت کربلا به موارد زیر توجه داشتند:

- پراکندگی خیمه‌ها: خیمه‌ها ابتدا در فاصله بیشتری از یکدیگر بنا نهاده شدند تا در صورت حمله غافلگیرانه و شبیخون، یاران امام در یک نقطه غافلگیر نشوند.
- پراکندگی نگهبانان: نیزه داران را در اطراف خیمه‌ها با فاصله از یکدیگر مستقر شده و به نگهبانی مشغول بودند.
- پراکندگی نیروهای سواره و پیاده: امام حسین (ع) در صبح عاشورا نیروهای سواره و پیاده را در سه گروه راست، چپ و وسط دهانه اردوگاه با فرماندهی مجزا تقسیم نمودند.

پوشش

پوشش، پنهان‌سازی و حفاظت تاسیسات، تجهیزات، تسلیحات و نیروی انسانی در برابر دید و تیر دشمن می‌باشد. بنا بر این امام حسین (ع) در پوشش با توجه به موقعیت دشت کربلا به موارد زیر توجه داشتند:

- پوشش شب: مهمترین عاملی که امام حسین (ع) از آن به عنوان پوشش بهره بردند تاریکی شب قبل از روز عاشورا بود که طی این فرصت همانطور که قبلاً اشاره شده آرایش خیمه‌ها تغییر کرد و طی اتمام حجت امام (ع) با یاران و اعلام شهادت همه یاران در روز عاشورا، برخی افراد از تاریکی شب استفاده کرده و از اردوگاه حسینی رفتند و از فیض شهادت محروم شدند.
- پوشش خیمه‌ها: در روز عاشورا چینش جدید خیمه‌ها؛ اصحاب امام حسین (ع) را از پشت سر در برابر دید و تیر دشمن پوشش می‌داد.
- پوشش دود آتش: دود حاصل از آتش زدن هیزم درون خندق در روز عاشورا اردوگاه حسینی را در برابر دشمن پوشش می‌داد.

استتار و اختفاء

استتار و اختفاء فن و هنری است که با استفاده از وسائل طبیعی یا مصنوعی، امکان کشف و شناسایی نیروها، تجهیزات و تاسیسات را از دیده‌بانی، تجسس و عکسبرداری دشمن تقلیل داده و یا مخفی داشته و حفاظت نماید. مفهوم کلی استتار هم‌رنگ و هم‌شکل کردن تاسیسات، تجهیزات و نیروها با محیط اطراف می‌باشد.

وزارت کشور
استادداری تهران

معاونت امنیتی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پوست:

« پدافند غیرعامل، مصونیت بخشی با غرض ملی و مدیریت جهادی »

اختفاء، حفاظت در برابر دید دشمن را تامین می نماید و استتار امکان کشف یا شناسایی نیروهای، تجهیزات و تاسیسات و فعالیت ها را تقلیل می دهد. بنابراین امام حسین (ع) در استتار و اختفاء نیروها و تجهیزات به موارد زیر توجه داشتند:

- عوارض زمین نظیر: تپه ها ، ماهورها و ...
- چینش خیمه ها
- دود حاصل از آتش هیزم های درون خندق

راههای مواصلاتی (مسیر دفاعی)

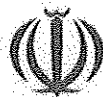
انواع راه های ارتباطی (دسترسی) موجود در شرایط بحران از جمله موضوعات پدافند غیرعامل محسوب می شوند. بنابر این امام حسین (ع) در حفظ مسیرهای مواصلاتی دفاعی به موارد زیر توجه داشتند:

در کربلا طرح حلقوی خیمه ها به وسیله یک مسیر دسترسی با عرض کم و قابل کنترل محوطه باز اطراف خیمه ها را از میان حلقه دوم یعنی خندق عبور می داد و به محوطه میانی خیمه گاه مرتبط می ساخت. این مسیر دستیابی و محدودیت عرضی آن که به وسیله حلقه خندق و خیمه ها شکل می گرفت؛ در واقع موجب محدودیت جناح یا زاویه درگیری می شد. بدین ترتیب مواجهه و روبرویی آنی و امکان غافلگیر کردن دشمن تا حد قابل توجهی سلب می شد. در این صورت دشمن مجبور می شد عامل طولانی شدن زمان درگیری را تحمل کند و شیوه یورش آنی که با تعداد زیادی مهاجم می توانست کارساز باشد به شیوه جنگ میدان داری با نظام و زمان بندی قابل کنترل تر تبدیل شود.

نتیجه تمهیدات پدافند غیرعامل در نبرد عاشورا

پس از نزدیک شدن دو لشکر از صبح روز عاشورا تا مدتی حدود یک سوم روز، تعدادی از یاران امام حسین (ع) به لشکر دشمن نزدیک شدند و بیانات مبسوطی را در اتمام حجت و ممانعت از درگیری نظامی بیان داشتند، ولی عاقبت ابن سعد دستور یورش همه جانبه را صادر کرد و نزد خود می پنداشت در این مرحله از تهاجم عمومی کار نبرد یکسره خواهد شد؛ اما عملکرد شیوه های پدافند غیرعامل گام به گام تأثیر خود را در صحنه های نبرد نمایان می ساخت و مهاجمان مجبور به انفعال و تغییر روش می شدند.

محدودیت جناح در اردوگاه امام (ع) که به وسیله خندق آتش و تل خاکی اطراف و چیدمان دیوارگونه خیمه ها اجرا شده بود؛ مانع توفیق در یورش عمومی شد. یورش عمومی بسیار متراکم و همه جانبه بود و حرکت افراد پیاده میان لشکر مهاجم که چندان اطلاعی از اوضاع خط مقدم لشکر نداشتند با انرژی زیاد به طرف جلو انجام شد که با حمله حساب شده کمانداران باب ورودی اردوگاه حسین (ع) مواجه شد و به عقب گردی آشفته رنگ باخت، به طوری که عده ای در این تراکم تلف شدند و ضربه روحی مؤثری بر تمامی لشکر کوفه وارد شد.

وزارت کشور
استادزاری تهران

معاونت انجمنی نظامی
اداره کل پدافند غیرعامل

شماره:
تاریخ:
پست:

«پدافند غیرعامل، مسوئیت بخشی بافرم ملی و مدیریت جهادی»

به ناچار پس از عقب نشینی ای که بر مهاجمان کوفی به رغم برتری نفرات، تحمیل شد پس از آن بود که زمینه برای ثبت وقایع و حماسه ایثار و شهادت روز عاشورا در تاریخ باز شد و امکان تماشا و تدقیق در صحنه رویارویی تمام باطل با همه رذالتش علیه تمامی حق با همه لطافتش برای تاریخ مهیا گردید.

مهدی علیخانی صدر / کارشناس ارشد پدافند غیرعامل